УДК 378 (477.53) ПНПУ (09): 792.8 **Людмила Андрощук**

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ХОРЕОГРАФІЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ПОЛТАВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА

Людмила Андрощук

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ХОРЕОГРАФІЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ПОЛТАВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА

У статті проаналізовано основні етапи становлення хореографічно-педагогічної освіти в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка. В результаті дослідження:1) обґрунтовано роль діяльності В. Верховинця в розвитку хореографічного мистецтва на Полтавщині; 2) проаналізовано діяльність творчих колективів Полтавщини як підґрунтя розвитку хореографічно-педагогічної освіти;3) висвітлено етапи становлення спеціальності «Хореографія» в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка;4) представлено напрями діяльності кафедри хореографії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка як центру культурно-творчої, методичної, науково-просвітницької діяльності регіону та України.

Ключові слова: *етапи становлення, творчий колектив, хореографічно-педагогічна освіта, спеціальність «Хореографія», кафедра хореографії, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка.*

Людмила Андрощук

ЭТАПЫ СТАНОВЛЕНИЯ ХОРЕОГРАФИЧЕСКИ-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПОЛТАВСКОМ НАЦИОНАЛЬНОМ ПЕДАГОГИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ ИМЕНИ В.Г. КОРОЛЕНКА

В статье проанализированы основные этапы становления хореографически-педагогического образования в Полтавском национальном педагогическом университете имени В.Г. Короленка. В результате исследования: 1) обоснована роль деятельности В. Верховинца в развитии хореографического искусства на Полтавщине; 2) проанализирована деятельность творческих коллективов Полтавщины как основы развития хореографически-педагогического образования; 3) освещены этапы становления специальности «Хореография» в Полтавском национальном педагогическом университете имени В.Г. Короленка; 4) представлены направления деятельности кафедры хореографии Полтавского национального педагогического университета имени В.Г. Короленка как центра культурно-творческой, методической, научно-просветительской деятельности региона и Украины.

Ключевые слова: *этапы становления, творческий коллектив, хореографически-педагогическое образование, специальность «Хореография»,*

кафедра хореографии, Полтавский национальный педагогический университет имени В.Г. Короленка.

Lyudmyla Androschuk

STAGES OF BECOMING THE CHOREOGRAPHIC-PEDAGOGICAL EDUCATION AT V. G. KOROLENKO POLTAVA NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY

Traditions of choreographic culture, laid by Vasyl Verhovynets in the foundation of dance education in Poltava, the rapid development of amateurish and professional art in Poltava region, the need for highly qualified specialists in the field of choreographic education led to the opening the speciality «Choreography» at V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University.

The purpose of the research is to distinguish and analyze the stages of becoming the choreographic-pedagogical education at V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University.

The methods of research are historical and pedagogical analysis to determine main stages of choreographic-pedagogical education; analysis, synthesis, comparison to analyze scientific literature; induction and deduction to find out the role becoming of choreographic-pedagogical education in Ukraine.

As a result of research: 1) the role of V. Verhovynets in the development of choreographic art in Poltava region is substantiated; 2) the activity of Poltava region creative collectives as a basis for the development of choreographic-pedagogical education is analyzed; 3) the stages of becoming the speciality «Choreography» at V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University are highlighted; 4) the directions of activity of the choreography department of V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University as the center of cultural-creative, methodological, scientific and educational activity of the region and Ukraine are presented.

Key words: *stages of becoming, creative collective, choreographic-pedagogical education, speciality «Choreography», choreography department, V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University.*

Хореографічне мистецтво є важливою складовою виховання особистості на етапі глобальних змін, зумовлених викликами сучасного суспільства. Потреба нового тисячоліття у підготовці творчих кадрів у всіх сферах діяльності людини, зумовлює необхідність підготовки педагогів-митців, здатних забезпечувати реалізацію творчого потенціалу підростаючого покоління.

Аналіз еволюції хореографічно-педагогічної освіти в Україні дає змогу виявити кращі здобутки та окреслити перспективи розвитку хореографічної освіти з метою узагальнення досвіду та впровадження інновацій в процес підготовки майбутнього вчителя хореографії.

Мета статті – виокремити та проаналізувати етапи становлення хореографічно-педагогічної освіти в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка

Традиції хореографічної культури, закладені Василем Верховинцем в фундамент танцювальної освіти Полтави, бурхливий розвиток аматорського та професійного мистецтва на Полтавщині, потреба у висококваліфікованих спеціалістах в галузі хореографічної освіти призвели до відкриття спеціальності «Хореографія» в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка.

В результаті дослідження виокремлено етапи становлення хореографічно-педагогічної освіти в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка :

1. **Підготовчий (30-80-і роки XX століття),** для якого характерно розвиток аматорського і професійного музичного та хореографічного мистецтва, зокрема організація жіночого театралізованого хорового ансамблю «Жінхоранс» (1930 р.); створення ансамблю пісні і танцю «Лтава» Полтавського міського Будинку культури (1957 р.); створення ансамблю спортивного бального танцю «Грація» на базі Полтавського палацу культури профспілок (1975 р.).

2. **Етап становлення (1991-2002) –** відкриття секції «Хореографія» у складі кафедри образотворчого мистецтва; створення кафедри хореографії (1993); підвищення якісного складу кафедри; вдосконалення навчально-методичного забезпечення процесу підготовки майбутнього вчителя хореографії; активна творча та просвітницька діяльність ансамблю бального танцю «Грація» (керівник – Горголь П. С.); відкриття спеціальності «Хореографія та іноземна мова».

3. **Етап модернізації (2003-2017) –** відкриття магістратури зі спеціальності «Хореографія» (2007 р.); започаткування моноспеціальності «Хореографія»; підвищення якісного складу кафедри через захист дисертаційних досліджень та отримання вчених звань; проведення I-IV Всеукраїнських науково-практичних конференцій; вдосконалення навчально-

методичного забезпечення процесу підготовки майбутнього вчителя хореографії, друк низки навчально-методичних посібників; створення народного ансамблю танцю «Весна» (керівник – Лілія Пригода) та народного ансамблю сучасного балету «Марія» (керівник – Марина Погребняк); продовження активної творчої діяльності народного ансамблю спортивного бального танцю «Грація» (керівник – Петро Горголь).

Для підготовчого етапу становлення хореографічно-педагогічної освіти на Полтавщині (30-80-і роки XX століття) характерний активний розвиток аматорського і професійного музичного та хореографічного мистецтва.

Значний внесок в становлення хореографічної освіти на Полтавщині зробив видатний український композитор, диригент, хореограф, фольклорист та педагог Василь Верховинець (1880-1938). Автор першої наукової праці з хореографії в Україні «Теорія українського народного танцю» (1919 р.) частину життя присвятив творчій та педагогічній діяльності на землях Полтавщини.

Впродовж 1920-1932 років Василь Верховинець керує кафедрою мистецтвознавства Полтавського інституту народної освіти (1930-1933 – Інститут соціального виховання, з 1933 – Полтавський педагогічний інститут) та викладає українські танці в трудшколі імені І. Котляревського.

Опираючись на багатий творчий досвід, педагог-митець демонструє учням та студентам нерозривний взаємозв'язок народної пісні, танцю та гри і закладає підвалини розвитку музичної та хореографічно-педагогічної освіти не лише в Полтаві, а й в Україні в цілому [5].

В 1925 році опубліковано книгу ігор для дітей «Весняночка», яка стала результатом педагогічних пошуків В. Верховинця на ниві музично-хореографічної культури України. Василь Верховинець став взірцем педагога-новатора, який узагальнюючи досвід власної дослідницької, творчої та педагогічної діяльності в опублікованих працях привернув увагу суспільства до українського народного музичного та хореографічного мистецтва як невичерпного джерела виховання дітей та молоді [4].

Прагнення митця до створення хореографічних композицій на основі народнопісенного матеріалу призвело до створення в 1930 році в Полтаві «Жіночого хорового театралізованого ансамблю» (Жінхоранс»). Творчим кредо колективу стала театралізація пісні, в якій ключові позиції займає танець. «Жінхоранс» став взірцем відображення багатовікових традицій українського народу засобами народної пісні та танцю через призму новаторських ідей Василя Верховинця. Завдяки професіоналізму керівника та високій майстерності учасників колективу в 1935 році ансамбль стає Державною капелою. В березні 1936 року на першій декаді української літератури і мистецтва в Москві «Жінхоранс» представив інсценізовані українські народні пісні «Навгороді калина», «Ой вишенько-черешенько», «Сиділа на колодці», «Ой чия то хата біла» та ін. Саме «Жінхоранс» став першою сходинкою у становленні професійного хореографічного мистецтва в Україні [5].

Отже, просвітницька, науково-методична, творча та педагогічна діяльність Василя Верховинця в Полтаві сприяла популяризації мистецтва танцю, заклала фундамент для становлення та розвитку аматорського, професійного танцювального мистецтва та хореографічної освіти в Україні.

Діяльність «Жінхорансу», який було ліквідовано в 1939 році після трагічної смерті В. Верховинця, відновила Є. Доля в 1945 році. В 1970 році колектив перейменовано на «Веселку», а в 1987 році на – «Полтаву» [8]. Пісенно-танцювальний ансамбль «Полтава» став провідним колективом Полтавської обласної філармонії [12].

Традиції «Жінхорансу» продовжив Заслужений ансамбль пісні і танцю України «Лтава» Полтавського міського Будинку культури, який було створено у лютому 1957 року Заслуженим артистом України (1973 р.) Валентином Міщенко. Творчим кредо колективу стало виконання полтавських фольклорних пісень в обробці керівника у поєднанні з народним танцем. В 1960 році ансамблю присвоєно звання народного, а в 1967 році – «Заслужений» [9]. Балетмейстерами ансамблю впродовж років його активної творчої діяльності (1957-2017) працювали О. Гвоздь, В. Гаврилюк, В. Тулаєв, О. Євстігнєєва, В. Перепелкін, О. Кулько.

Результатом співпраці В. Міщенка та В. Тулаєва стали вокального-хореографічні композиції «Василечки», «Кружало»,«Рогоза», «Сорочинський ярмарок», які було створено на основі полтавського фольклору. Творчий доробок колективу відзначено нагородами на міжнародних фестивалях в Болгарії (м. Бургас, 1968 р.), Австрії (1971р.), Німеччині (м. Рудальштальт, 1977 р.), Франція (м. Конфолан, 1982 р.) та ін. [10].

Одним з колективів, який створив передумови для відкриття спеціальності «Хореографія» в Полтавському педагогічному інституті імені В. Г. Короленка став ансамбль бального танцю «Грація», який було створено в 1975 році Петром Горголем на базі Полтавського палацу культури профспілок.

З перших років творчої діяльності ансамбль стає дипломантом І Всесоюзного фестивалю самодіяльної та художньої творчості (1977 р.), переможцем республіканського конкурсу ансамблів бального танцю (1980 р.), абсолютним переможцем міжнародного фестивалю ансамблів бального танцю соціалістичних країн (1981 р.), лауреатом обласної премії імені П. Артеменка та ІІ Всесоюзного фестивалю, присвяченого 40-річчю перемоги над фашизмом (1982 р.). Колектив «Грація» веде активну концертну діяльність не лише в Україні, а й в Болгарії, Литві, Росії, Польщі. За ініціативи Петра Горголя в 1983 році в Полтаві проводиться І конкурс бального танцю «Парад грацій-83» [7]. В 1985 році після вдалого виступу ансамблю на XII Всесвітньому фестивалі молоді і студентів у Москві, ректор Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка, академік Зязюн І. А. запропонував Петру Горголю створити відділення хореографії на базі факультету громадських професій [8].

На етапі становлення хореографічно-педагогічної освіти в 1991 році було започатковано спеціальність «Початкове навчання і хореографія» та створено секцію хореографія на базі кафедри образотворчого мистецтва. З 1993 року кафедра хореографії стає відокремленим підрозділом. Кафедру декілька разів було реорганізовано у кафедру естетичного виховання і хореографії (1998 р.), кафедру образотворчого мистецтва й хореографії (1999 р.), кафедру хореографії (2003 р.) [18].

На етапі становлення (1991-2002 рр.) підвищується якісний склад кафедри через залучення провідних фахівців в галузі хореографічного мистецтва до процесу підготовки майбутнього вчителя хореографії та навчання викладачів в аспірантурі. В 2002 році викладач кафедри Таранцева Олена Олександрівна захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти на тему «Формування фахових умінь майбутніх учителів хореографії засобами українського народного танцю» [12].

Впродовж 1991-2002 рр. вдосконалюється навчально-методичне забезпечення кафедри та з'являється спеціальність «Хореографія та іноземна мова».

На етапі становлення продовжує активну творчу діяльність ансамбль бального танцю «Грація». Керівник колективу Горголь Петро Степанович ініціює проведення офіційного чемпіонату України зі спортивних танців серед молоді та Міжнародної командної зустрічі США-Україна (1994 р.), чемпіонату України серед дорослих (1996 р.), проекту «Танцювальне село» (1999 р.), відкриття відділення спортивного танцю для дітей у ДЮСШ при облраді спортивного товариства «Колос» на базі ПНПУ імені В. Г. Короленка та створення команди формейшн «Грація» з вихованців ДЮСШ та студентів спеціальності «Хореографія» (2001 р.) [7].

На етапі модернізації (2003–2016) відкривається магістратура зі спеціальності «Хореографія» (2007 р.), підвищується якісний склад кафедри через захист дисертаційних досліджень та отримання вчених звань.

У 2006 році викладач кафедри хореографії Благова Тетяна Олександрівна захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки на тему «Розвиток мистецьких дисциплін у навчальних закладах Полтавщини (друга половина XIX – початок XX ст.)» [3].

У 2007 році викладач кафедри хореографії Жиров Олександр Анатолійович захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія

педагогіки на тему «Розвиток української народної хореографії у мистецько-педагогічній спадщині та діяльності К. Василенка (50-90 роки ХХ ст.)»

У 2009 році викладач кафедри хореографії Погребняк Марина Миколаївна захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства зі спеціальності 26.00.01 – теорія й історія культури на тему «Танець «модерн» у художній культурі ХХ ст.».

Викладачі кафедри хореографії отримують вчені звання доцента, зокрема Горголь П. С. (2002 р.), Таранцева О. О. (2004 р.), Благова Т. О. (2007 р.), Жиров О. А. (2008 р.), Погребняк М. М. (2012 р.) та професора Горголь П. С. (2003 р.) [18].

На етапі модернізації кафедра хореографії проводить Всеукраїнські науково-практичні конференції «Тенденції і перспективи розвитку світового хореографічного мистецтва» (2006, 2010 рр.) та «Художні практики та мистецька освіта у крос культурному просторі сучасності» (2017 р.) [14; 17]. На конференціях обговорювались аспекти теорії і практики хореографічного мистецтва, актуальні проблеми підготовки фахівця-хореографа, інноваційні технології та практика викладання хореографічних дисциплін та ін. В рамках конференції у 2010 році проведено ряд майстер-класів з хореографії, зокрема «Техніка release» кандидата психологічних наук, доцента кафедри загальної і організаційної психології Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка Л. Мови; «Структура, реагування і спонтанність у композиції сучасного танцю» старшого викладача училища хореографічного мистецтва «Київська Муніципальна Українська Академія Танцю імені Сержа Лифаря» О. Кебас; «Організаційна робота з колективом спортивного бального танцю» заслуженого працівника культури України, доцента кафедри хореографії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка П. Горголя. 2017 році в рамках роботи конференції презентовано роботу творчих лабораторій кафедри сучасної хореографії ХДАК та кафедри хореографії ПНПУ імені В. Г. Короленка.

На етапі модернізації активізується робота викладачі в напрямку вдосконалення навчально-методичного забезпечення процесу підготовки

майбутнього вчителя хореографії, зокрема розробки навчальних та робочих програм, навчально-методичних посібників, навчально-методичних комплексів, курсів лекцій, методичних рекомендацій з хореографічних дисциплін. Серед посібників, видрукуваних викладачами кафедри хореографії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка «Китайський танець. Історія розвитку» (2004 р.) Погребняк М. М., «Кім Василенко: життєвий шлях і досвід мистецько-педагогічної діяльності» (Жирова О. А., 2008 р.)., «Розвиток шкільної і професійної мистецької освіти на Полтавщині (друга половина XIX – початок XX ст.)» (Благова Т. О., 2009 р.), перший в Україні навчально-наочний посібник з хореографії «Теорія і методика європейських танців» (Благова Т. О., Жирова О. А., 2010 р.), який рекомендований Міністерством освіти і науки України як електронний навчально-наочний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів України та ін. [1; 2; 11; 13].

На етапі модернізації з'являються нові творчі колективи: народний ансамбль танцю «Весна» (керівник – Лілія Пригода) та народний ансамбль сучасного балету «Марія» (керівник – Марина Погребняк).

Народний ансамбль танцю «Весна» стає переможцем чисельних фестивалів і конкурсів, серед яких XI Всеукраїнський фестиваль-конкуру народної творчості «Барвистий віночок» (м. Дніпропетровськ, 2006 р., 2010 р.), Міжнародний фестиваль конкурсу хореографічного мистецтва «Танцюючий бриз» (м. Керч, 2011 р.), Міжнародний фестиваль-конкурс мистецтва «DanceSongFest» (м. Харків 2012 р., 2013 р.), I Міжнародний конкурс мистецтв «Зоряний олімп» (м. Полтава, 2013 р.) та ін.

Народний ансамбль сучасного балету «Марія» лауреат I та II премій у номінаціях «Modern», «Contemporary» VI Міжнародного конкурсу сучасного танцю «Золото осені» (м. Луганськ, 2010 р., 2012 р.); Міжнародного конкурсу мистецтв «Art premium» (м. Київ, 2009 р., 2010 р.); Міжнародного конкурсу мистецтв «ART Premier» (м. Київ, 2011-2013 рр.); Міжнародного конкурсу сучасного хореографічного мистецтва «Super dance» (м. Львів, 2012, 2016 рр.) та ін. В репертуарі колективу одноактні балети «Пісня, вогонь та земля»

(філософське осмислення драми-феєрії «Лісова пісні»), «Політ самотнього птаха» (за мотивами творів Р. Баха); «Сходження», «Наречена» хореографічних мініатюр з циклу «Біблійні мотиви»: «Втілення», «Каяття», «Народжені крила», «Ave Maria», «Великодня молитва», «Незрима битва», «Піднесені серця» та ін.

Продовжує активну творчу діяльність народний ансамбль спортивного бального танцю «Грація», який стає призером Кубка світу (Австрія, 2003 р.), переможцем відкритого чемпіонату світу (Німеччина, 2007 р.), чемпіоном Європейської федерації спортивного танцю (Україна, 2010 р.) серед команд формейшн, лауреатом Міжнародного фестивалю конкурсу «DanceSongFest» (Україна, 2012-2013 рр.) та ін. [18].

Отже, серед основних етапів становлення хореографічно-педагогічної освіти в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка ми виділяємо підготовчий, становлення та модернізації. Просвітницька, науково-методична, творча та педагогічна діяльність Василя Верховинця в Полтаві заклала фундамент для становлення та розвитку хореографічної освіти в Україні. В результаті аналізу еволюції основних етапів становлення хореографічної спеціальності в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка визначено, що творчі музично-хореографічні та танцювальні колективи відігравали важливу роль на всіх етапах її становлення. Науково-методична діяльність викладачів кафедри хореографії ПДПУ імені В. Г. Короленка забезпечує реалізацію завдання забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності.

В подальшому планується здійснити аналіз основних етапів становлення хореографічно-педагогічної освіти в провідних вищих навчальних закладах України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Благова Т.О. Розвиток шкільної і професійної мистецької освіти на Полтавщині (друга половина XIX – початок XX ст.) : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. заклад.] / Т.О. Благова. – Полтава: Оріяна, 2009. – 240 с.

2. Благова Т.О., Жиров О.А. Теорія і методика європейських танців [Електронний ресурс] : навч.-наоч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закл.] / Т.О. Благова, О.А. Жиров. – 250 МВ. – Полтава, ПДПУ імені В.Г. Короленка, 2009. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. – Систем. вимоги: Celeron 633MHz; 128 MB RAM; CD-ROM Windows 98/2000/Me/XP/Vista; Microsoft Word 97-2007; Microsoft Office Power Point 97-2007. – Назва з титул. екрану.

3. Благова Т. О. Розвиток мистецьких дисциплін у навчальних закладах Полтавщини (друга половина XIX - початок XX століть) : автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Благова Тетяна Олександрівна: Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Житомир, 2006. – 26 с.

4. Верховинець В. Весняночка. Ігри з піснями для дітей дошкільного віку та молодших школярів. – К.: «Музична Україна», 1979 . – 335 с.

5. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю / В. М. Верховинець. – 5-те вид., доп. – К.: «Музична Україна», 1990 . – 150 с.

6. Горголь П. С. Кафедра хореографії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка / П. С. Горголь // Тенденції і перспективи розвитку світового хореографічного мистецтва: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конф.; Полтава, 6-7 грудня 2010 р. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – С. 6-8.

7. Горголь П. С. Творчий шлях народного ансамблю бального танцю «Грація»: традиції і перспективи розвитку Хореографічне мистецтво у контексті культурно-освітніх процесів: матеріали всеукр. наук. – практ. конф., 12-13 груд. 2005 р. – Полтава, 2006. – С. 35-41.

8. «Жінхоранс». Енциклопедія сучасної України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18152

9. Заслужений ансамбль пісні і танцю України Лтава. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mbk-poltava.org.ua/groups/narodna-tvorchist/zasluzheniy-ansambl-pisni-i-tancyu-ukrayini-ltava-im-v-mishchenka.html

10. Кулько О. П. Заслужений ансамбль пісні і танцю України «Лтава» імні В. Ю. Міщенка: історія створення та розвитку / О. П. Кулько // Художні

практики та мистецька освіта у крос культурному просторі сучасності : матер. IV Всеукр наук-практ конф., 29-31 березня 2017 р., Полтава / [упоряд. М. М. Погребняк]. – Полтава: Видавництво «Симон», 2017. – С. 114-117.

11. Кім Василенко: життєвий шлях і досвід мистецько-педагогічної діяльності : навч. посіб. / упор. О.А. Жиров. – Полтава, 2008. – 234 с.

12. Пісенно-танцювальний ансамбль «Полтава». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://filarmonia-poltava.org.ua/groups/pisenno-tancyuvalniy-ansambl-poltava.html

13. Погребняк М. М. Китайський танець. Історія розвитку: [навч. – метод. посіб. Для студ. вищ. навч. закл.] / М. М. Погребняк. – Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2004 – 88 с.

14. Тенденції і перспективи розвитку світового хореографічного мистецтва: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конф.; Полтава, 6-7 грудня 2010 р. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – 128 с.

15. Таранцева О. О. Формування фахових умінь майбутніх вчителів хореографії засобами українського народного танцю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Таранцева Олена Олександрівна ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2002. – 20 с.

16. Хореографічне мистецтво у контексті культурно-освітніх процесів: матеріали всеукр. наук. – практ. конф., 12-13 груд. 2005 р. – Полтава, 2006. – 282 с.

17. Художні практики та мистецька освіта у крос культурному просторі сучасності : матер. IV Всеукр наук-практ конф., 29-31 березня 2017 р., Полтава / [упоряд. М. М. Погребняк]. – Полтава: Видавництво «Симон», 2017. – 228 с.

18. ПНПУ: психолого-педагогічний факультет: кафедра хореографії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ped.pnpu.edu.ua/horeografia.php